

Kosova'da Türkçe Eğitim

(Öğretmen Gözünden Yansımalar...)

Hazırlayanlar: Esin Muzbeg, Gökşen Uysal, Sezer Hoti, Esra Baykuş, Sibel Kırık

Kosova'da Türkçe eğitime yer verdiğimiz bu çalışmada, eğitimde çok tartışılan bazı konuları öğretmenlerin gözünden değerlendirmenin faydalı olduğunu düşündük. Kitap kadro sorunundan, okullardaki koşullara ve Türkçe eğitimin geleceğine kadar öğretmenlerin görüşü sistematik bir biçimde yansıtılmış oldu.

Türklerin yoğun olarak yaşadığı Prizren, Priştine ve Mamuşa'daki okullarda, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki 109 öğretmene ulaşılmış ve cevaplar eğitim kademelerine göre tasnif edilmiş olup yorumlanmıştır. Okullar ve eğitim kademeleri arası örnekleme bir denge gözetilerek 40'ı ilkokul, 37'si ortaokul ve 32'si lise öğretmeni olmak üzere 109 öğretmenle anket formu doldurulmuştur.

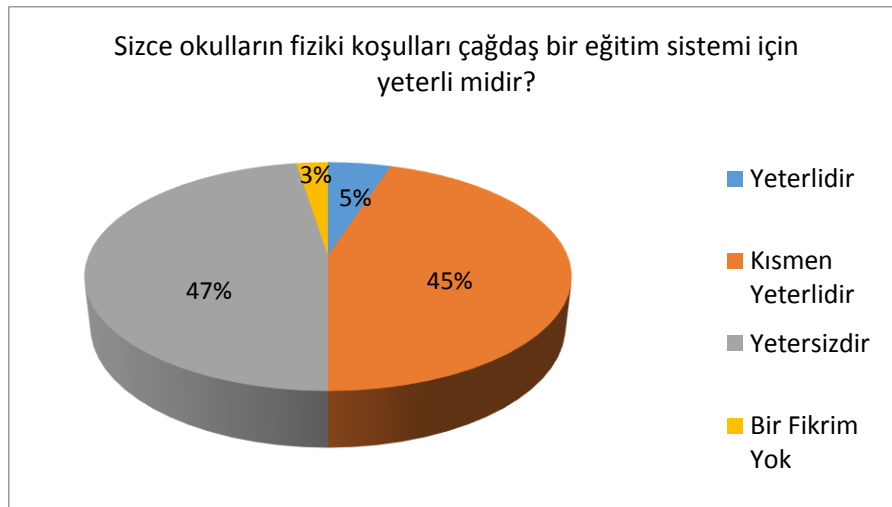
Anket toplamda 12 sorudan oluşmuştur. Okulların fiziki koşulları, laboratuvar ortamları, Türkçe kitapların varlığı ve bunların içeriklerine ilişkin öğretmen görüşleri, öğrenci sayılarındaki durum, geleceğe ilişkin kaygılar, Türkçe eğitimin temel meseleleri ve çözüm mekanizmalarını içeren sorularla Kosova'da Türkçe eğitim mercek altına alınmıştır.

İLKOKUL SEVİYESİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER (1-5 SINIF)

1

Prizren, Priştine ve Mamuşa'daki ilkokul seviyelerinde toplam 40 öğretmenle görüşülmüştür. Öğretmenlerin okul koşulları ve Türkçe eğitime ilişkin görüşleri yüzdeler olarak yansıtılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin sadece %5'i okulların fiziki koşullarının yeterli olduğunu düşünmektedir. Okullardaki koşulları öğretmenlerin %47'si yetersiz, %45'i ise kısmen yeterli bulmaktadır.

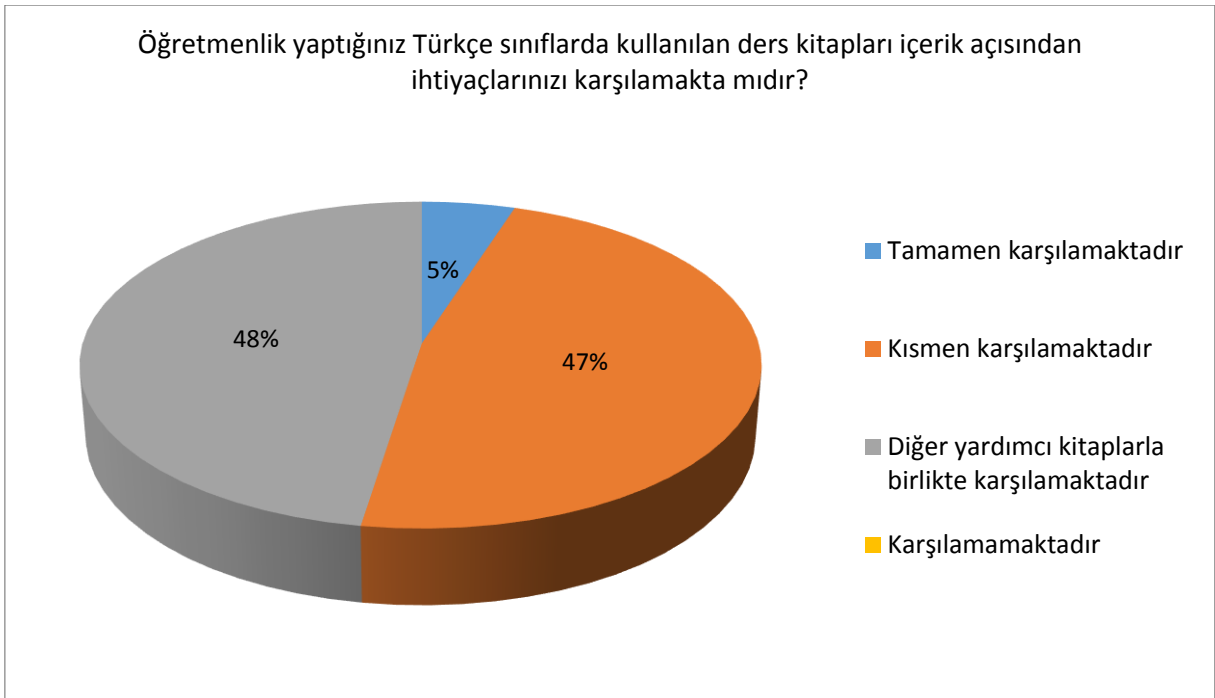

Ders kitaplarına ilişkin soruda ise ilkokul seviyelerinde kitapların mevcut olduğu belirtilmiş ancak % 64 gibi büyük bir çoğunluk kitapların mevcut ama yetersiz olduğunu düşünmektedir. Tüm kitapların

olduğunu belirtenlerin oranı %10 iken, kitapların bir kısmının olmasına rağmen yeterli düzeyde olduğunu düşünenler %26 oranındadır.

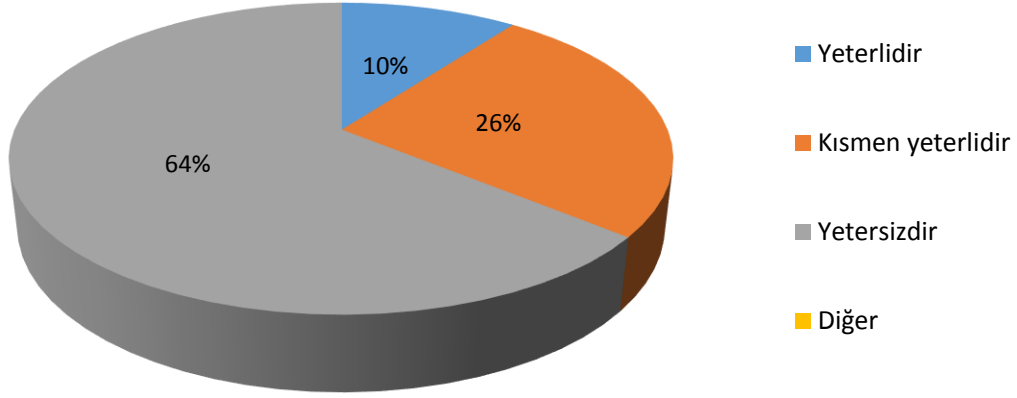

Mevcut kitapların içeriklerinin ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığına ilişkin soruda ise öğretmenlerin sadece %5'i tamamen karşıladığını düşünmekte... Aşağı yukarı eşit bir dağılımla kısmen karşıladığı veya yardımcı kitaplarla telafi edildiği belirtilmektedir.

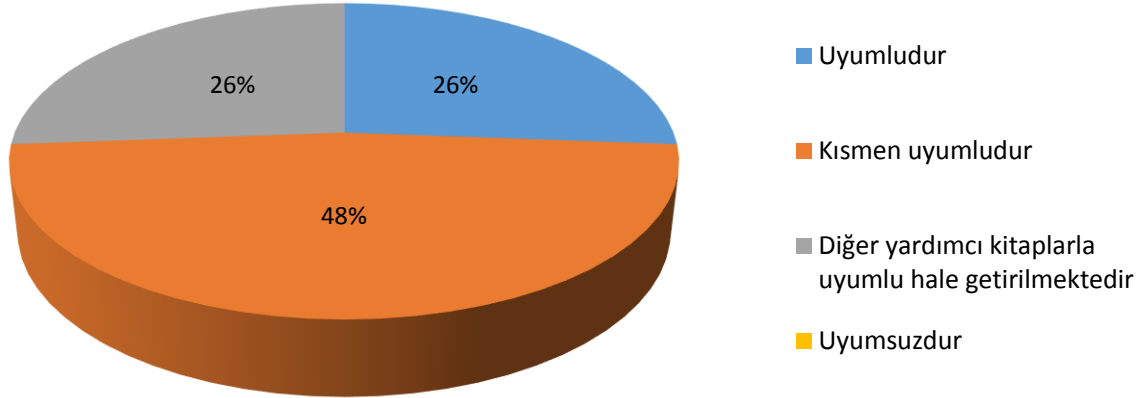
Öte yandan öğretmenlerin %64'ü okullardaki kitap dışındaki araç ve gereçler ile laboratuvar ortamlarının yetersiz olduğunu düşünmekte, sadece %10'u koşulları yeterli bulmaktadır.

Eğitim için kitap dışında gerekli olan araç ve gereçler, laboratuvar, bilgisayar atolyesi vs. açısından şartlar yeterli midir?

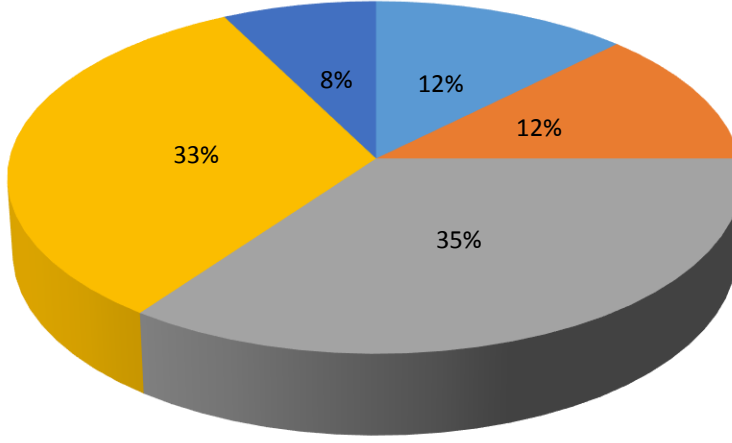
Müfredatın hem ders kitabı ile olan uyumu hem de öğrencinin kavrama seviyesine ilişkin öğretmen görüşünde %48'lik bir oran kısmen uyumlu görmekte; %26'şar pay ise uyumlu veya diğer yardımcı kitaplarla uyumlu hale geldiği dile getirilmektedir. Müfredat ile ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyi arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir.

Müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyi arasındaki uyumluluğu değerlendiriniz!

İlginçtir ki müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama seviyesini uyumlu bulan öğretmenler, müfredatın yenilenmesi gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirmede sadece %8'i mevcut istikrarı koruyup uygun olduğunu dile getirmektedir. Öğretmenlerin %35'i müfredatın ağdaş eğitim sisteminin gereklerini karşılamadığını, %33'ü de sorunun kitaplardan kaynaklandığını dile getirmektedir. Hem müfredatın hem de kitapların uygun durumda olduğunu söyleyenlerin oranı ise sadece % 8 seviyesinde kalıyor.

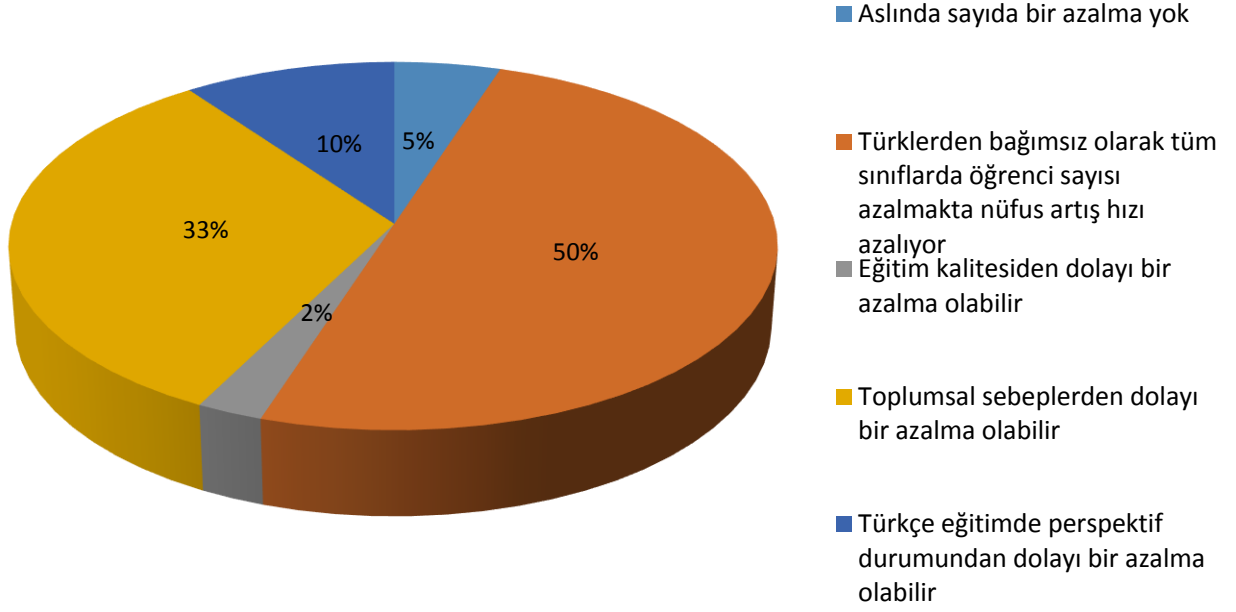
Müfredatın yenilenmesi gerekmektedir!

- Katılıyorum çünkü mevcut müfredat öğrencilerin seviyesinin altında
- Katılıyorum çünkü mevcut müfredat çok ağır ve öğrencilerin seviyesinin üzerinde
- Katılıyorum müfredat çağdaş eğitim sisteminin gereklerini karşılamıyor
- Katılmıyorum müfredat uygun ancak kitaplarda sorun var
- Katılmıyorum hem de kitaplar uygun durumdadır

Öte yandan Türkçe sınıflarda öğrencilerin azaldığına ilişkin yargı öğretmenler tarafından reddediliyor. İlkokul öğretmenlerin %50'si öğrenci sayısındaki azalışın Kosova'daki nüfus artış hızındaki yavaşlamadan kaynaklandığını, %33'ü de çeşitli toplumsal sebeplerden dolayı bir azalmanın söz konusu olduğunu dile getiriyor. Öğrenci azalmasını öğretmenlerin sadece %2'si eğitimdeki kalite düşüklüğüne, %5'i de Türkçe eğitimin gelecek perspektifini kaybetmesine bağlıyor.

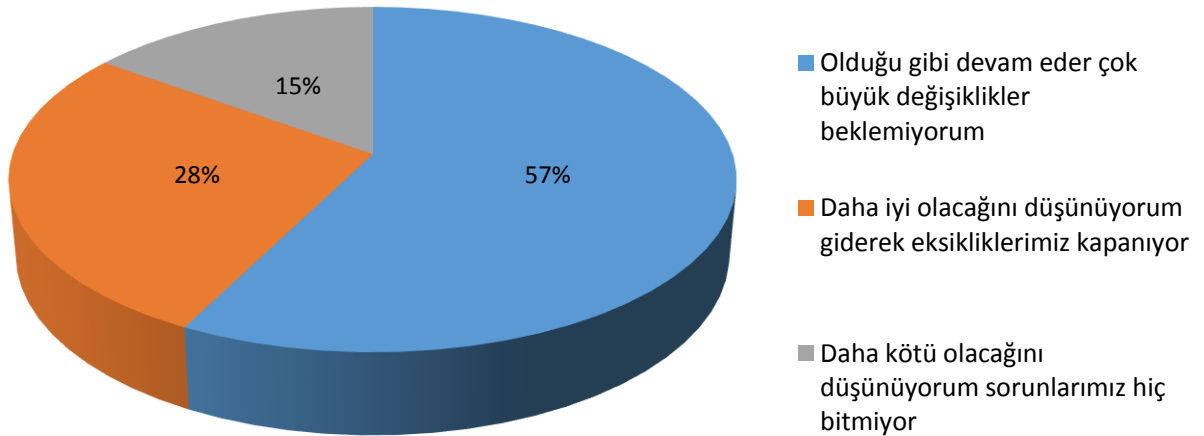
Türkçe sınıflarda öğrenci sayısının azaldığı öne sürülmekte bunu neye bağlıyorsunuz?

Türkçe eğitimin geleceği konusunda ilkokul öğretmenlerin görüşleri kaygılandırıcı değil. %57'si istikrarını koruyacağını belirtirken, %28'i daha iyiye gideceği görüşünde. Öğretmenlerin sadece %15'i durumun kötüleşeceği görüşünde. Ancak ilerideki grafiklerde göreceğimiz üzere bu eğilim ortaokuldan liseye doğru giderek kötümserleşiyor.

5

Türkçe eğitiminin geleceği sizce ne olacak?

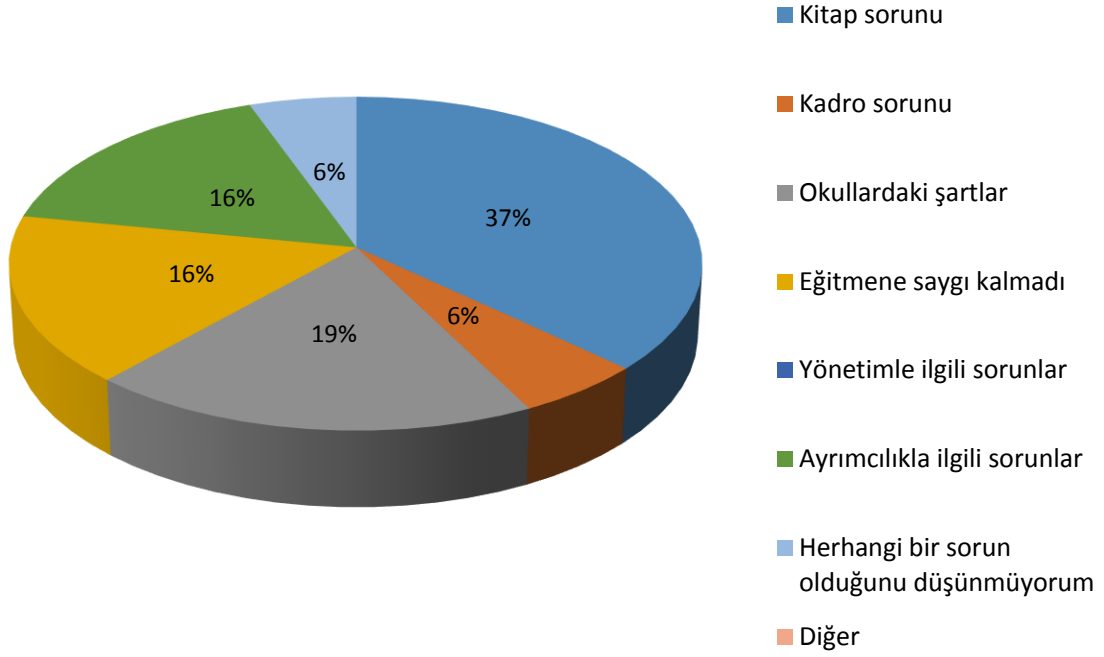

Öğretmenler arasında Kosova'da diğer dillerde yapılan eğitim ile kıyaslandığı zaman Türkçe eğitim arasında bir fark olmadığı görüşü hakim... Araç gereç ve kitap açısından bazı avantajların olmasına rağmen seviyenin birbirine yakın olduğu görüşü büyük bir üstünlüğe sahip. Ancak eğitim seviyelerine ilişkin bu kıyaslamadaki olumlu tablo ilkokuldan liseye doğru olumsuz bir eğilimle değişiyor. İlkokulda bir fark görmeyenlerin oranı %42 iken, ortaokullarda bu oran %40'a, liselerde ise %33'e düşüyor.

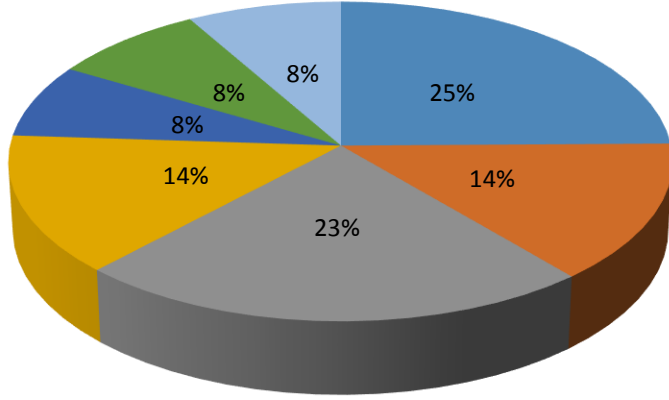
Yukarıdaki cevaplarda özellikle ilkokul seviyelerinde kitapların mevcut olduğuna ilişkin değerlendirmenin çıkmasına rağmen, öğretmen algısı açısından Kosova'daki Türkçe eğitimde kitap sorununun en büyük sorun olma özelliğini sürdürdüğü görülmektedir. İlkokul seviyesindeki öğretmenlerin %37'si kitap eksikliğini, %19'u ise okullardaki koşulları en büyük sorunlardan biri olarak görmeye devam ediyor. Üçüncü sıraya ise %16'lık pay ile ayrımcılıkla ilgili sorunlar oturuyor.

Sizce Türk eğitiminin karşılaştığı en büyük sorun nedir?

Türkçe eğitimdeki sorunların çözümü konusunda ise %25 ile en büyük payın Kosova Eğitim Bakanlığına düştüğü, onu da %23'lük pay ile Öğretmenler Derneğinin izlediği tespit edilmiş durumda.

Türk eğitimindeki sorunların çözümü için şu kurumlar ilgilenmelidir!

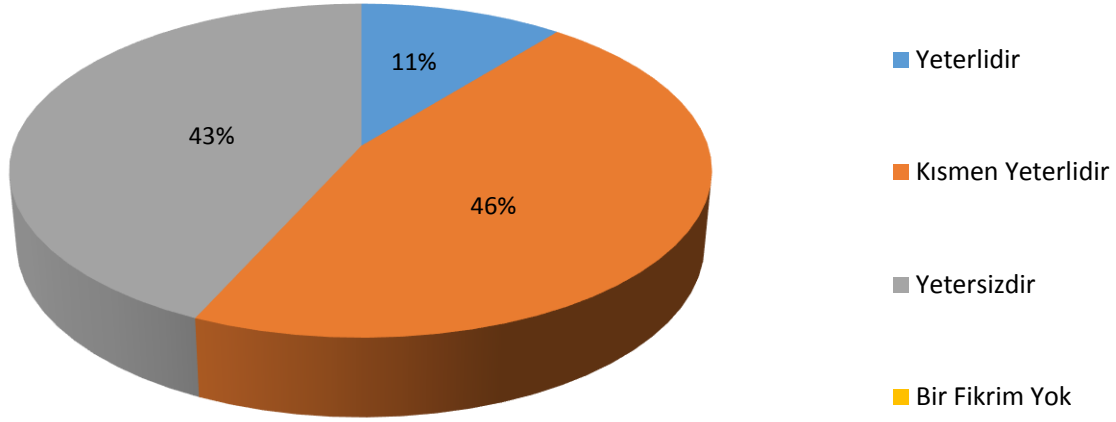
- Kosova Eğitim Bakanlığı sorunların çözümü konusunda daha fazla çaba sarf etmelidir
- Türkiye devreye girmelidir
- Öğretmenler derneği daha aktif bir rol oynamalıdır
- Siyasi irade Türkçe eğitim için daha fazla çaba sarf etmelidir
- Öğretmenler kendi aralarında dayanışma içinde olup seslerini yükseltmelidir
- Veliler daha duyarlı olmalıdır
- Öğrenciler örgütlenmeli ve haklarını talep etmelidir

ORTAOKUL SEVİYESİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER (6-9 SINIF)

Prizren, Priştine ve Mamuşa'daki ortaokul seviyelerinde toplam 37 öğretmenle görüşülmüştür. Öğretmenlerin okul koşulları ve Türkçe eğitime ilişkin görüşleri yüzdeler olarak yansıtılmıştır.

İlkokul ve ortaokul seviyelerinin aynı okul binalarını kullanmalarına rağmen okulların fiziki koşullarına ilişkin görüşlerde yeterlilik oranında 6 puanlık bir artış gözükmemekte, genel değerlendirmeler ise paralellik arz etmektedir. Okul koşullarını yeterli bulanların oranı % 11 iken, yetersiz bulanlar %43 seviyelerinde, kısmen yeterli bulanlar ise %46 seviyelerinde yer alıyor.

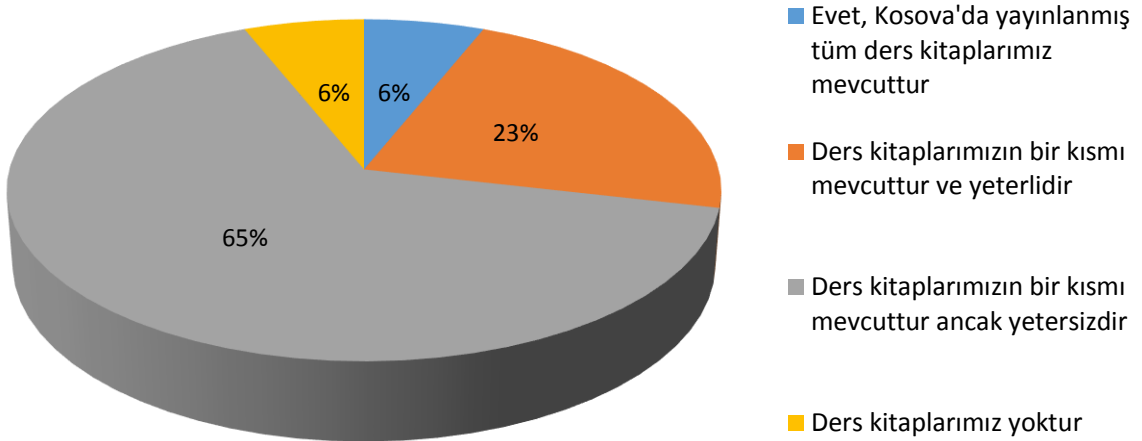
Sizce okulların fiziki koşulları çağdaş bir eğitim sistemi için yeterli midir?

Ders kitaplarının yeterliliği konusunda da benzeri bir tablo ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin %65 gibi büyük bir çoğunluğu bazı kitapların olmasına rağmen, yetersiz olduğunu düşünmektedir. Tüm ders kitaplarının mevcut olduğunu söyleyenlerin oranı %6 seviyelerinde yer alıyor. %26'lık bir kesim kitapların bir kısmının mevcut olup yeterli olduğunu düşünmekte. Kitaplarımız yoktur ve kitaplarımız vardır diyenlerin oranı ise %6'lık pay ile eşit seviyede.

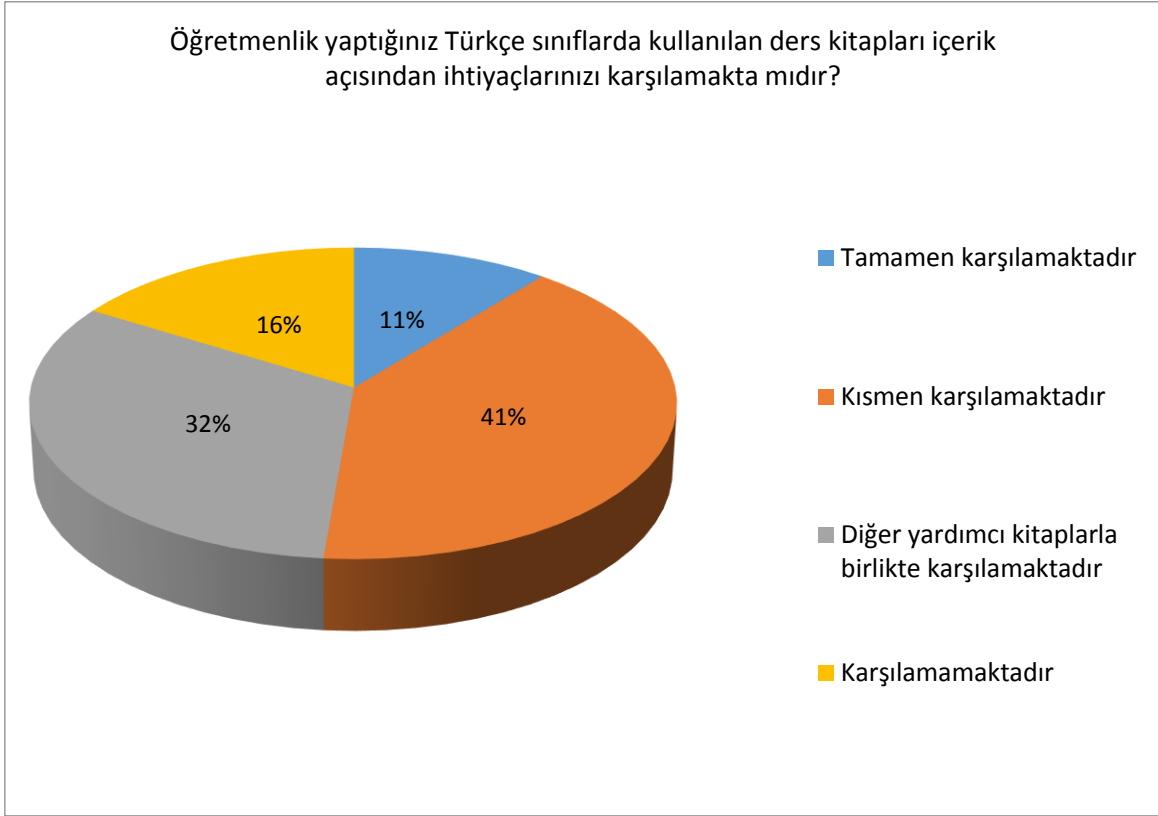
9

Öğretmenlik yaptığınız Türkçe sınıflarda ders kitapları yeterli midir?

İlkokullarda ders kitaplarının içerik açısından ihtiyacı karşılamadığına ilişkin bir cevap yokken, ortaokullarda %16 seviyelerinde oluşu dikkat çekmektedir. Ancak tamamen karşılamaktadır diyenlerin

oranı da %11'lere yükselmiştir. Kitapların içeriklerinin kısmen veya diğer yardımcı kitaplarla birlikte ihtiyacı karşıladığına ilişkin yargı %73 seviyelerindedir.

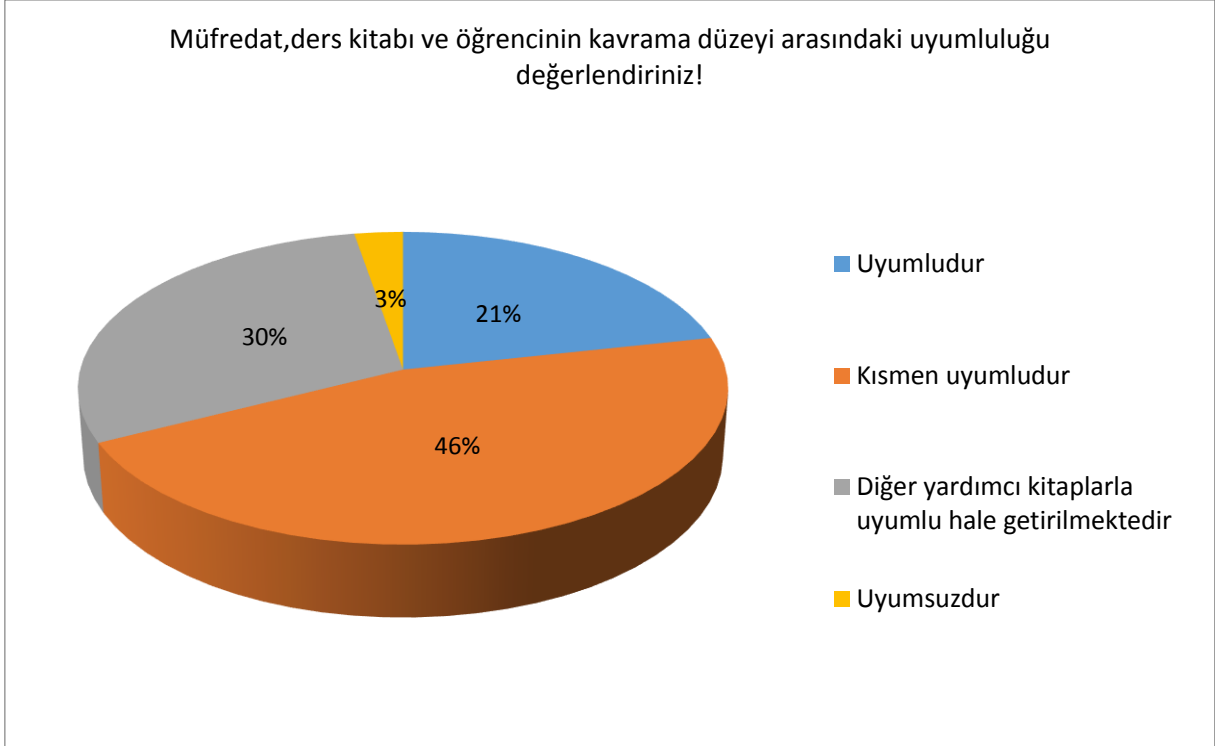

10

Eğitim sistemi içinde kitap dışındaki araç ve gereçler ile laboratuvar ortamına ilişkin şartlar ortaokul seviyelerinde daha da kötüye gidiyor. Öğretmenlerin %70'i şartların yetersiz olduğunu düşünüyor. Buna karşılık sadece %11'lik bir kesim şartların yeterli olduğunu dile getiriyor.

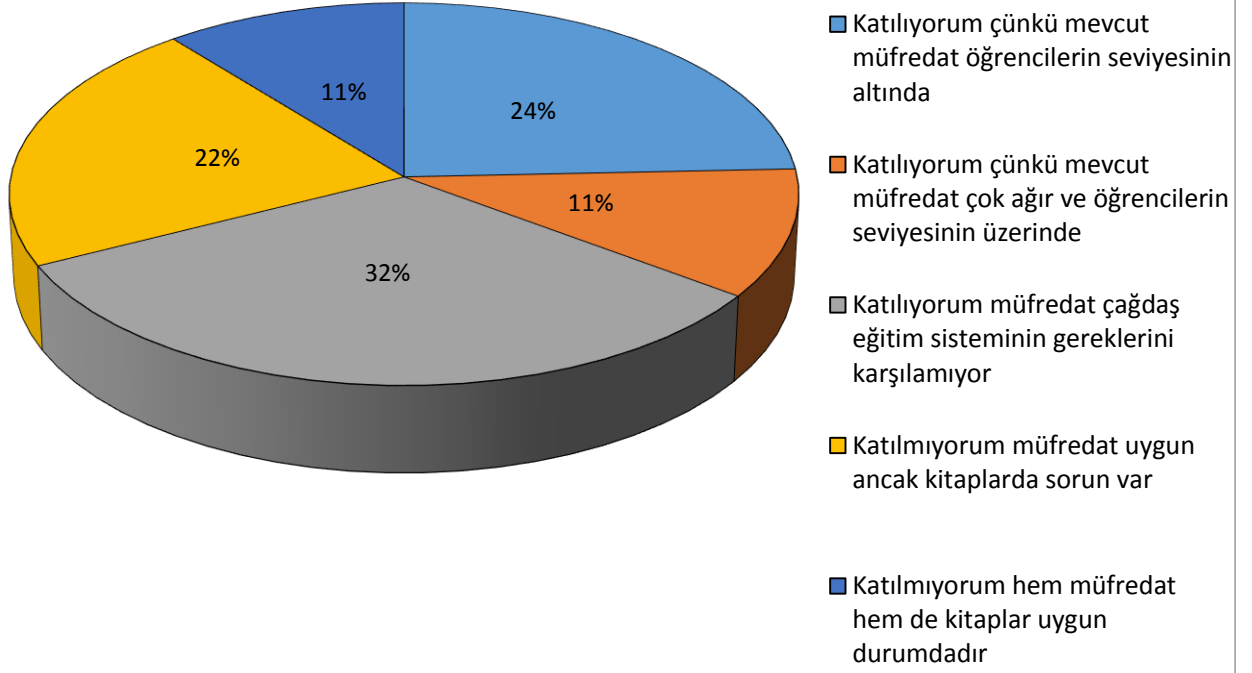

Orantısal farklarla birlikte müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyi arasındaki uyumluluk ilkököl ve ortaokul arasında benzerlik gösteriyor. Ortaokul öğretmenlerinin %3'ü, bu üç bacak arasında bir uyumsuzluk olduğunu düşünüyor. Ancak uyumlu görenlerin oranı da fazla değil. Öğretmenlerin %21'i tam uyumluluk görüyor.

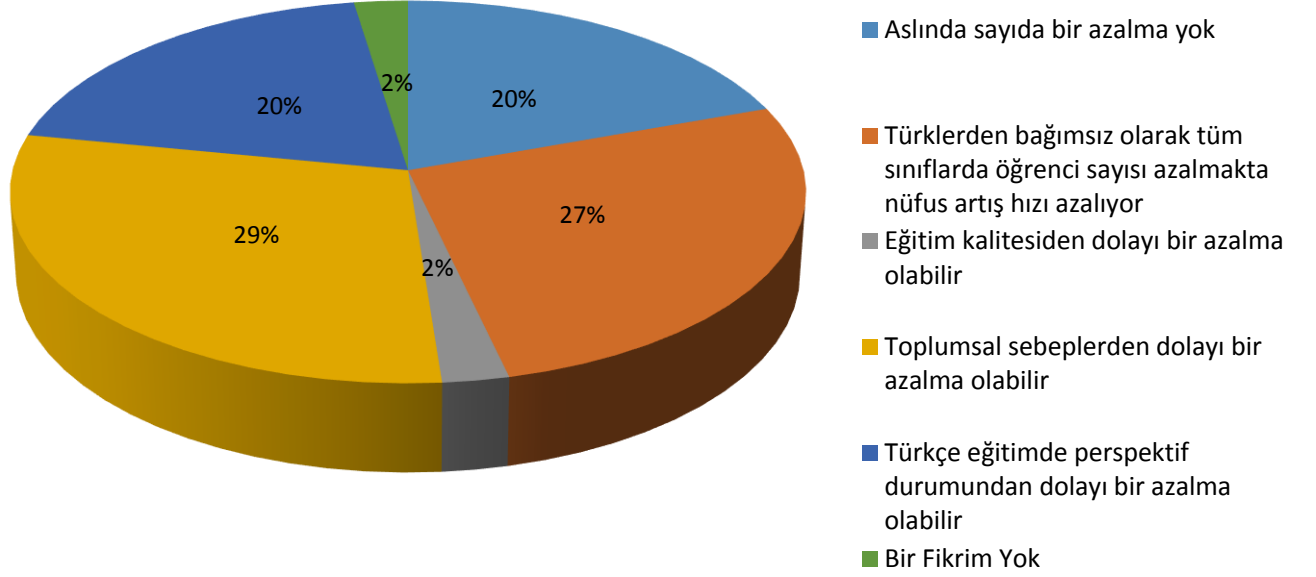
Müfredatın yenilenmesine ilişkin soru üzerine ise ilkököl ve ortaokul öğretmenleri arasında yüzde yüzlük bir artışla fark göstererek öğretmenler müfredatın öğrenci seviyesinin altında olduğunu düşünüyor. Bu oran ilkökullarda %12 iken, ortaokullarda %24'e çıkıyor.

Müfredatın yenilenmesi gerekmektedir!

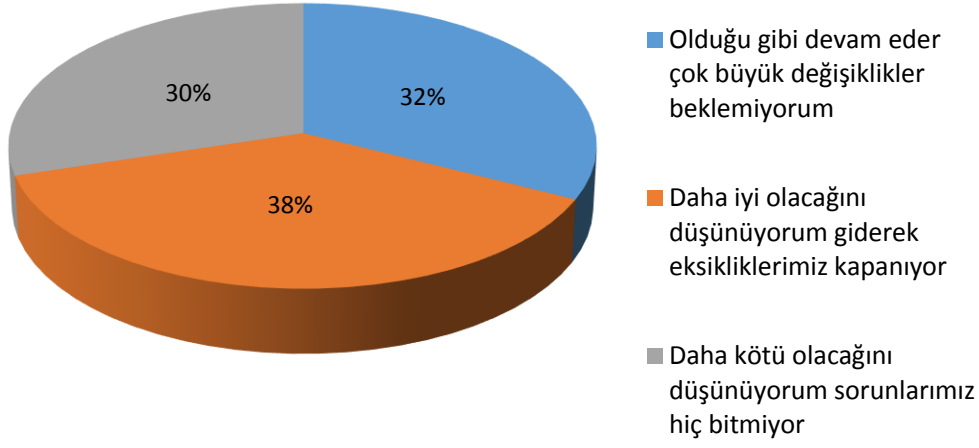
Öğrenci sayısındaki azalmaya ilişkin değerlendirme ilkokul ile ortaokul öğretmenleri arasında trend aynı olmasına rağmen orantısal farklar dikkat çekiyor. Azalmanın Türkçe eğitimdeki perspektif eksikliğinden kaynaklanabileceğini düşünme oranı ilkokul seviyelerinde %10 iken, ortaokulda bu seviye %20'ye çıkıyor. Azalmanın nüfus artış hızının azalmasına bağlanma oranı ilkokullarda %50 iken, ortaokulda da %27'ye düşüyor ama hem ilkokul hem de ortaokul öğretmenleri eğitimde bir kalite eksikliği olmadığını görüşünde. Eğitim kalitesinden dolayı öğrenci sayısının azalmış olabileceğini düşünenlerin oranı sadece % 2.

Türkçe sınıflarda öğrenci sayısının azaldığı öne sürülmekte bunu neye bağlıyorsunuz?

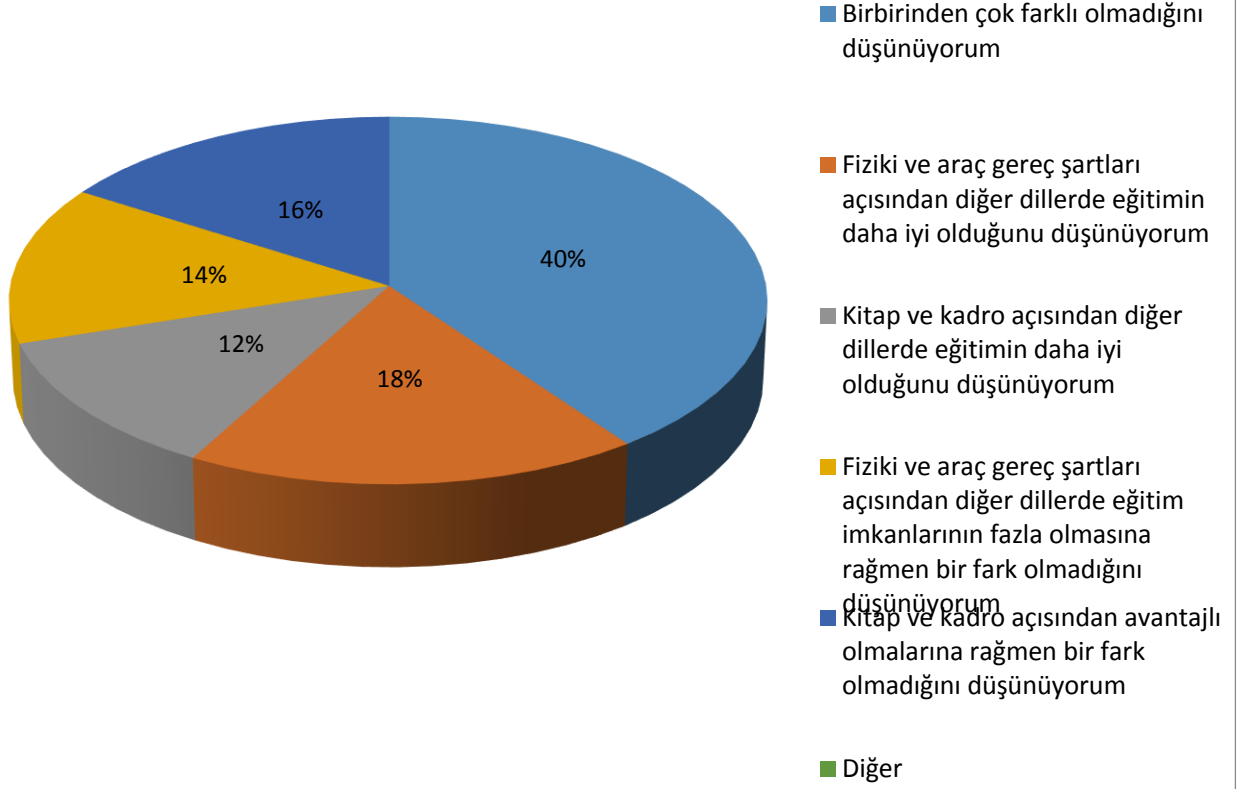
İlkokul öğretmenlerine kıyasla ortaokul öğretmenleri Türkçe eğitimin geleceği konusunda statikodan daha uzaklar. İyimser tablo %28'lerden %38'lere çıkmasına rağmen, kötümser tablo da %15'lerden %30'lara varıyor. Bu kötümser tablo liselere vardığımızda daha da kötüleşiyor.

Türkçe eğitiminin geleceği sizce ne olacak?

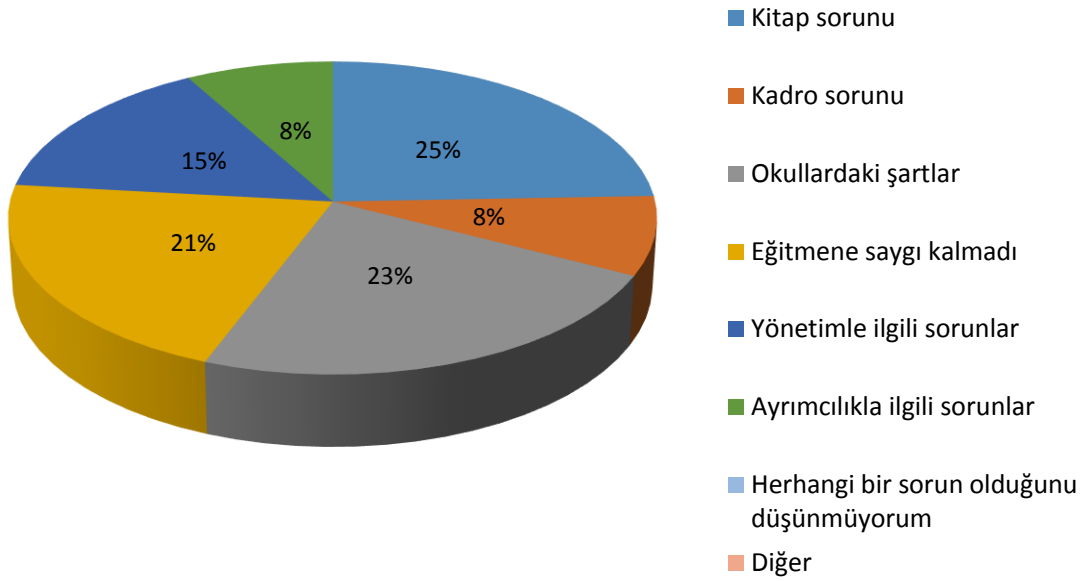
Kosova'da yapılan Türkçe eğitiminin, bu bölgede diğer dillerle yapılan eğitimlerle kıyaslandığı zaman pek büyük bir farkı olmadığı kanaati mevcut. Kitap ve araç gereçlerin bir avantaj sağladığını düşünenler kadar düşünmeyenler de var. Ancak farklı dillerde yapılan eğitimler arası bir fark olmadığına ilişkin görüş de ilkokullardan liselere doğru giderek azalıyor.

Türkçe eğitimi diğer dillerde yapılan eğitimle kıyasladığınız zaman neler söylersiniz?

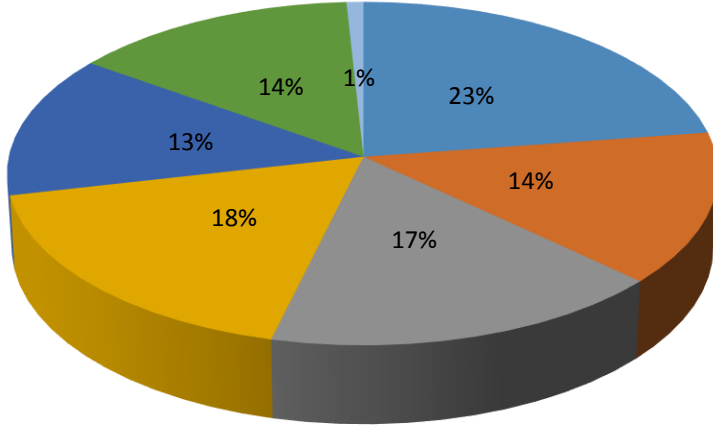
Ortaokul seviyelerinde de kitap sorunu ve okullardaki şartlar en büyük engel olarak kalmaya devam ediyor. İlginç olan konu ilkokullarda yönetimle ilgili bir sorun gözükmezken ayrımcılık konusu %16 ile ön plana çıkıyor. Ortaokullarda ise ayrımcılıkla ilgili sorunlar %8 seviyelerine gerilerken, yönetimle ilgili sorunlar % 15 seviyelerinde yerini buluyor.

Sizce Türk eğitiminin karşılaştığı en büyük sorun nedir?

Türk eğitimindeki sorunların çözümü konusunda ise orantısız bazı değişikliklere rağmen aynı eğilim devam ediyor. Birinci sırada Kosova Eğitim Bakanlığı olarak görülürken, %18 ile Öğretmenler Derneğinden bir puan ileride siyasi irade yer alıyor. Konu tabii muhatabı olan Eğitim Bakanlığında sonra öğretmenlerin meslek örgütü olan öğretmenler derneği ile siyasi iradenin paralellik izlemesi dikkat çekiyor.

Türk eğitimindeki sorunların çözümü için şu kurumlar ilgilenmelidir!

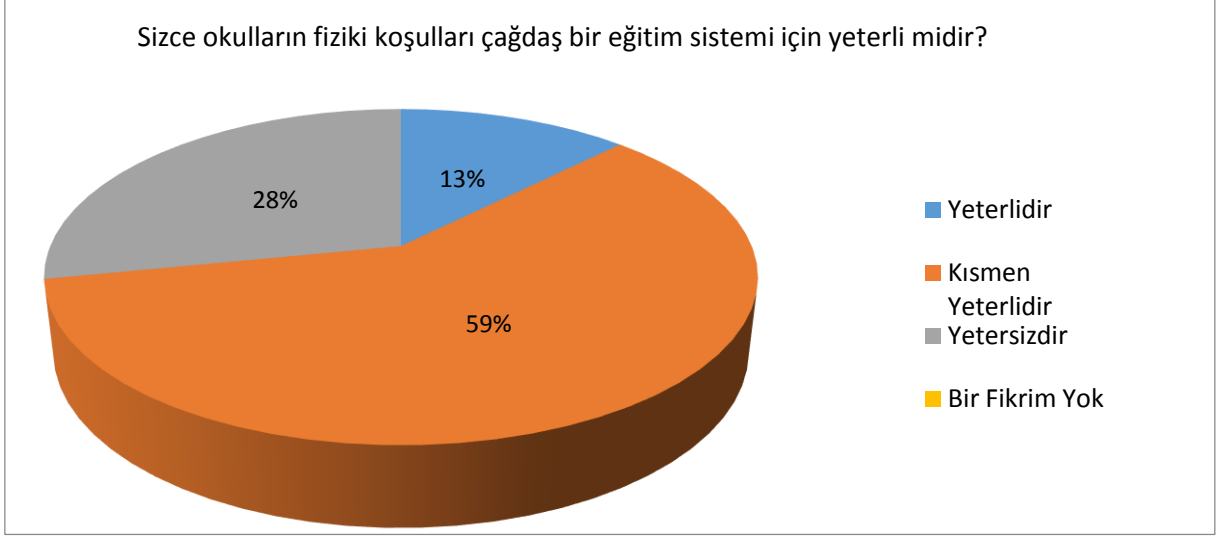

- Kosova Eğitim Bakanlığı sorunların çözümü konusunda daha fazla çaba sarf etmelidir
- Türkiye devreye girmelidir
- Öğretmenler derneği daha aktif bir rol oynamalıdır
- Siyasi irade Türkçe eğitim için daha fazla çaba sarf etmelidir
- Öğretmenler kendi aralarında dayanışma içinde olup seslerini yükseltmelidir
- Veliler daha duyarlı olmalıdır
- Öğrenciler örgütlenmeli ve haklarını talep etmelidir

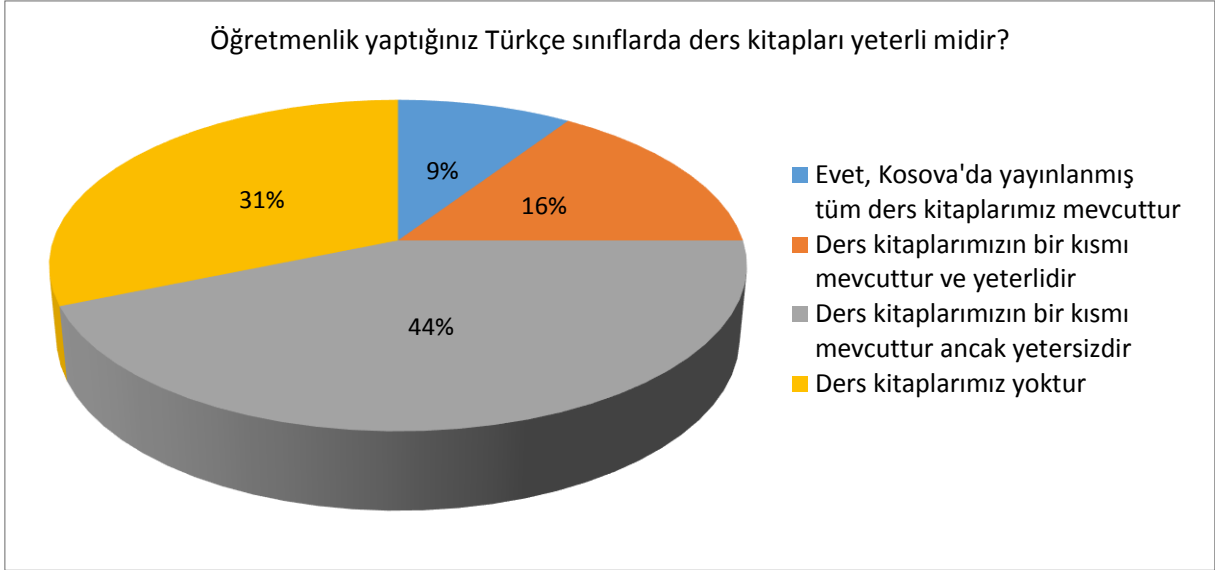
LİSE SEVİYESİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER (10-12 SINIF)

Prizren, Priştine ve Mamuşa'daki ilköğretim seviyelerinde toplam 32 öğretmenle görüşülmüştür. Öğretmenlerin okul koşulları ve Türkçe eğitime ilişkin görüşleri yüzdeler olarak yansıtılmıştır.

Lise seviyelerinde okulların fiziki koşullarına ilişkin değerlendirmede yeterlilik oranı %13 seviyelerinde iken, fiziki koşulları kısmen yeterli bulanların oranı %59; yetersiz bulanların oranı ise % 28 seviyelerinde yer alıyor.

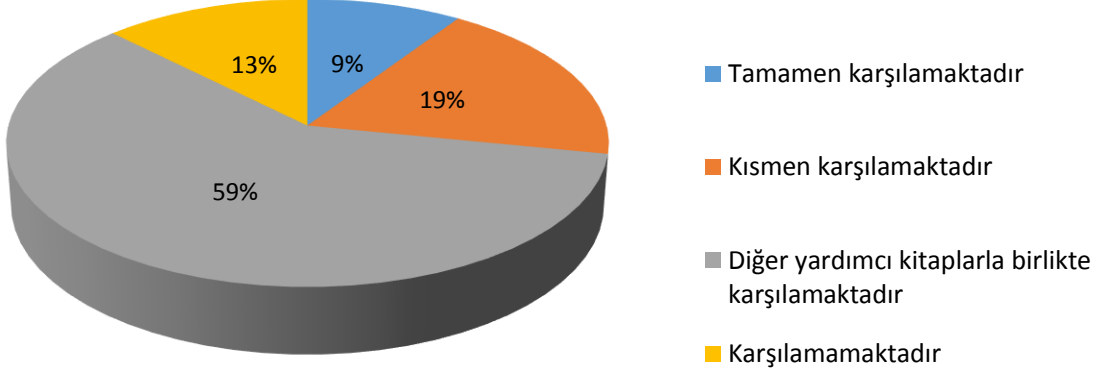

Ders kitaplarının mevcudiyetine ilişkin soru üzerine ise lise seviyelerindeki okullarda kitapların olmayışından yakınan öğretmenlerin sayısı %31 iken, kitapların mevcut olup yetersizliğinden şikayet edenlerin oranı %44 seviyelerinde seyrediyor. Öğretmenlerin sadece %9'u kitapların mevcut olduğunu dile getiriyor. İlkokullarda kitabın olmayışını söz konusu değilken, kitap eksikliği ortaokul seviyelerinde %6'ya lisede ise % 31'e çıkıyor.

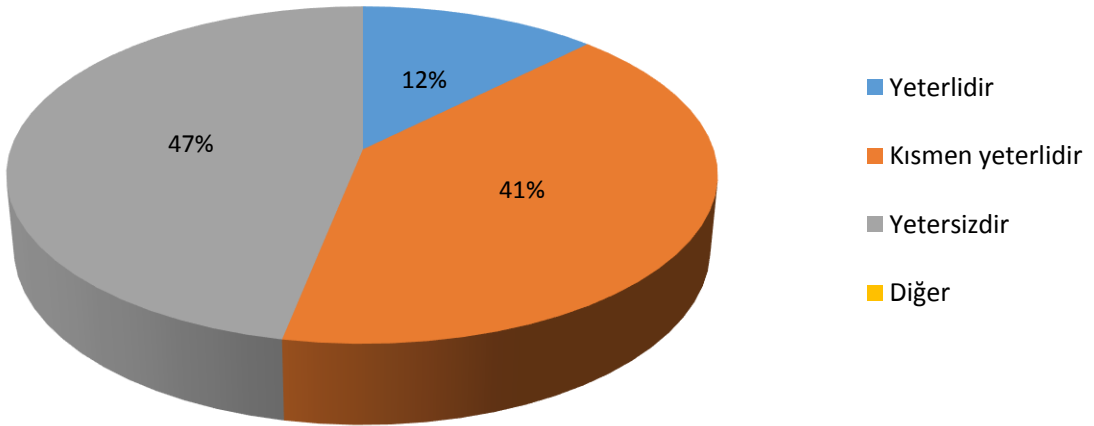
Ders kitapların içeriğinin ihtiyacı tamamen karşıladığını düşünen öğretmenlerin oranı %9'larda iken, karşılamadığını söyleyen öğretmenlerin oranı ise %13. Kısmen veya yardımcı kitaplarla birlikte ihtiyacın karşılandığına ilişkin orantılar ise sırasıyla %19 ve %59 olarak karşımıza çıkıyor.

Öğretmenlik yaptığınız Türkçe sınıflarda kullanılan ders kitapları içerik açısından ihtiyaçlarınızı karşılamakta mıdır?

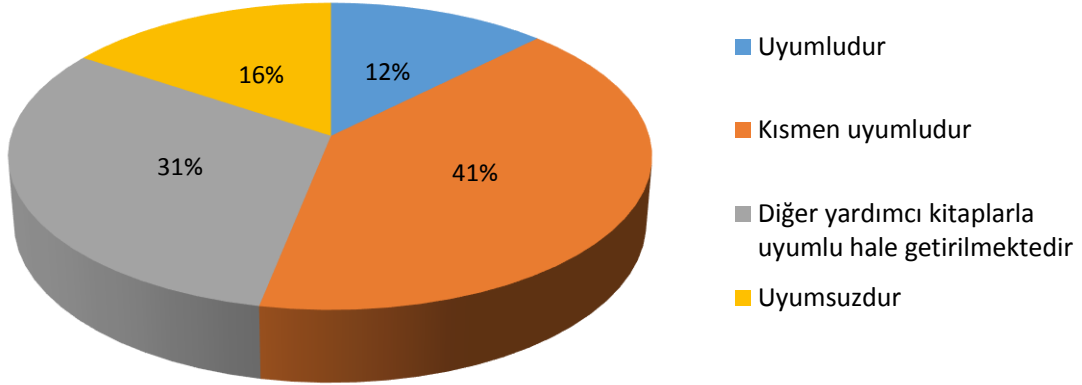
Ders dışındaki araç gereç ve laboratuvar ortamına ilişkin değerlendirme ise lise öğretmenleri % 47'lik bir çoğunlukla koşulları yetersiz bulurken; %12'lik bir kısım yeterli olarak değerlendiriyor. Kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ise % 47.

Eğitim için kitap dışında gerekli olan araç ve gereçler, laboratuvar, bilgisayar atölyesi vs. açısından şartlar yeterli midir?

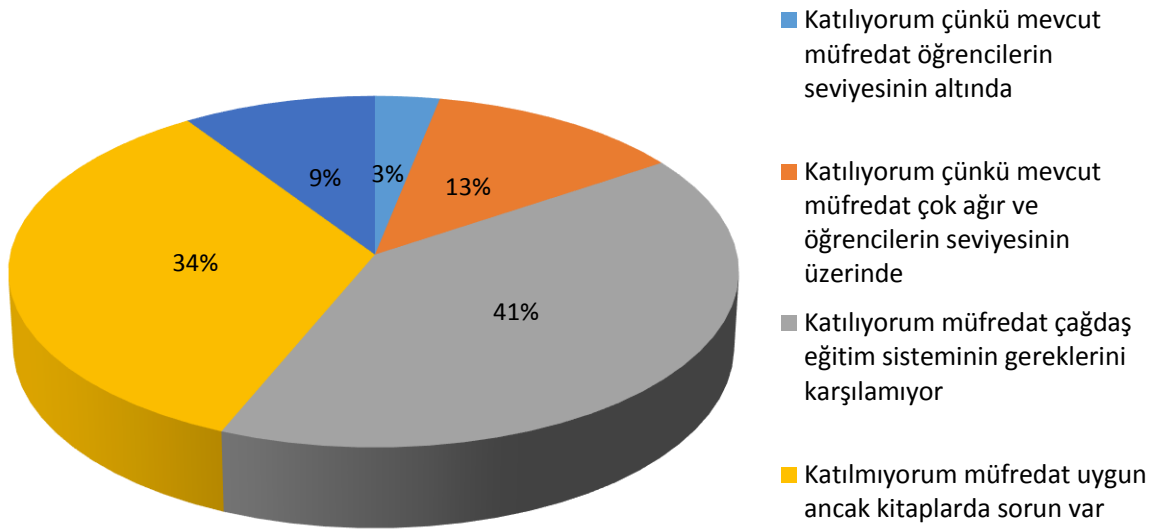
Müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyindeki uyumluluğu öğretmenlerin sadece %12'si yeterli buluyor. %16'si yetersiz bulurken, büyük bir çoğunluk kısmen uyumlu veya diğer yardımcı kitaplarla uyumlu hale geldiği görüşünde. İlkokul seviyelerinde bir uyumsuzluk algısı söz konusu değilken, ortaokullarda %3, lisede ise %16'ya yükselmesi dikkat çekiyor.

Müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyi arasındaki uyumluluğu değerlendiriniz!

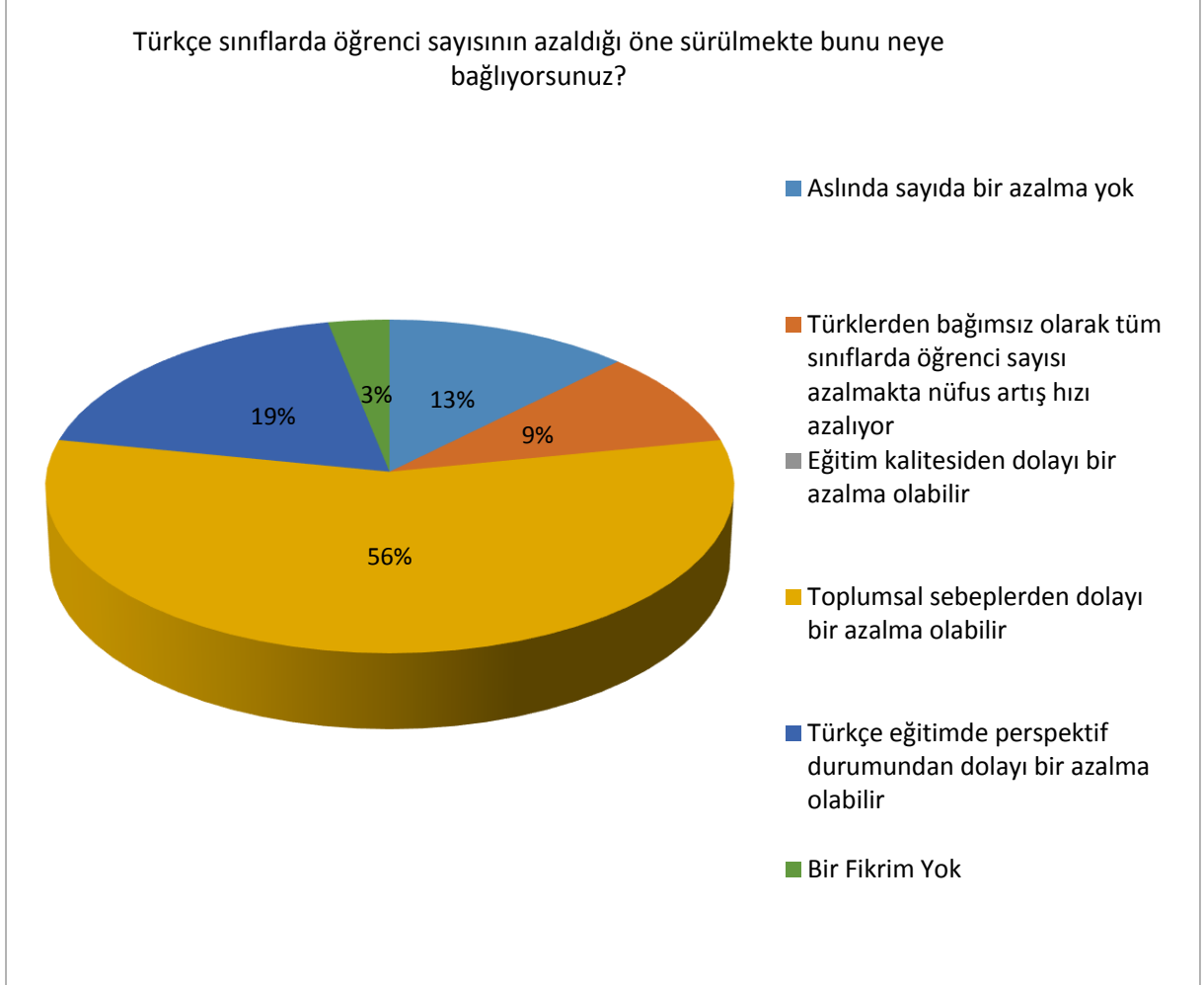

Müfredatın durumu ve yenilenmesine ilişkin değerlendirme çeşitli yorumlar mevcut. Ancak öğretmenlerin sadece %3'ünün hem müfredat hem de kitapların uygun olduğunu söylemesi dikkat çekici. Müfredatı öğrencilerin kavrama seviyelerinin altında bulanlar %9; müfredatı ağır bulanlar ise %13 oranında iken, sorunu kitaplarda bulan öğretmenlerin oranı %34; sorunu müfredatın kendisinde bulup çağdaş eğitim sistemlerini karşılamadığını düşünenler ise %41 seviyelerinde yer alıyor.

Müfredatın yenilenmesi gerekmektedir!

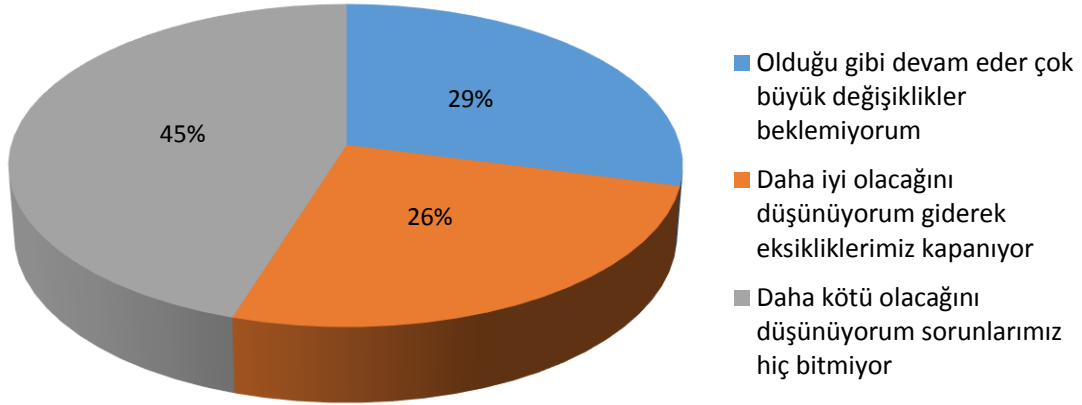

İlkokul ve ortaokul seviyelerindeki öğretmenlerden farklı olarak lisede Türk öğrencilerinin sayısal olarak azalmasının altında yatan sebebin %56 oranında toplumsal sebeplerden dolayı kaynaklandığı düşünülüyor. Bunu %19 oranıyla Türkçe eğitimdeki perspektif eksikliği izliyor.

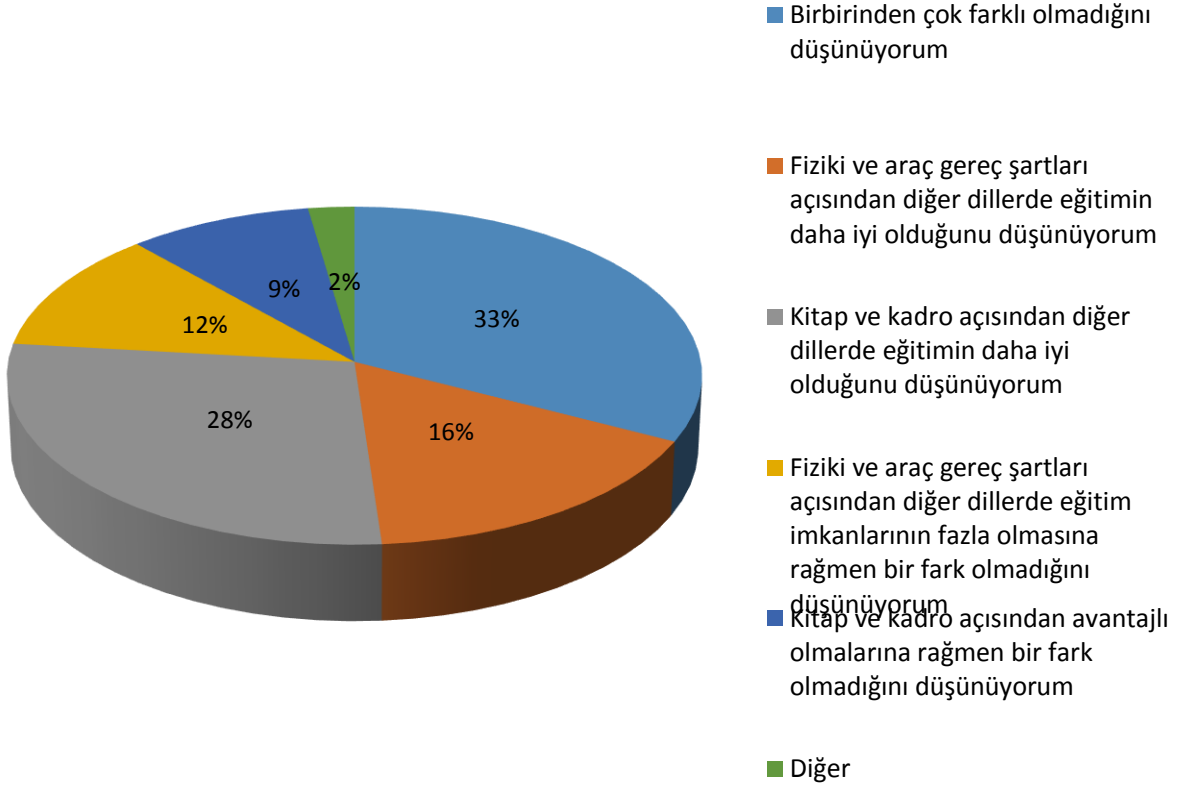
Türkçe eğitimin geleceğine ilişkin karamsar tablo eğitim kademesi arttıkça artıyor. İlkokullarda, Türkçe eğitimin geleceğinin daha kötü olacağını düşünen öğretmenlerin oranı %15 iken; ortaokullarda bu oranı %30'a, liselerde ise %45'a çıkıyor. İyimserlik tablosu ortaokulda en yüksekken, liselerde en düşük seviye olan %26'larda kalıyor.

Türkçe eğitiminin geleceği sizce ne olacak?

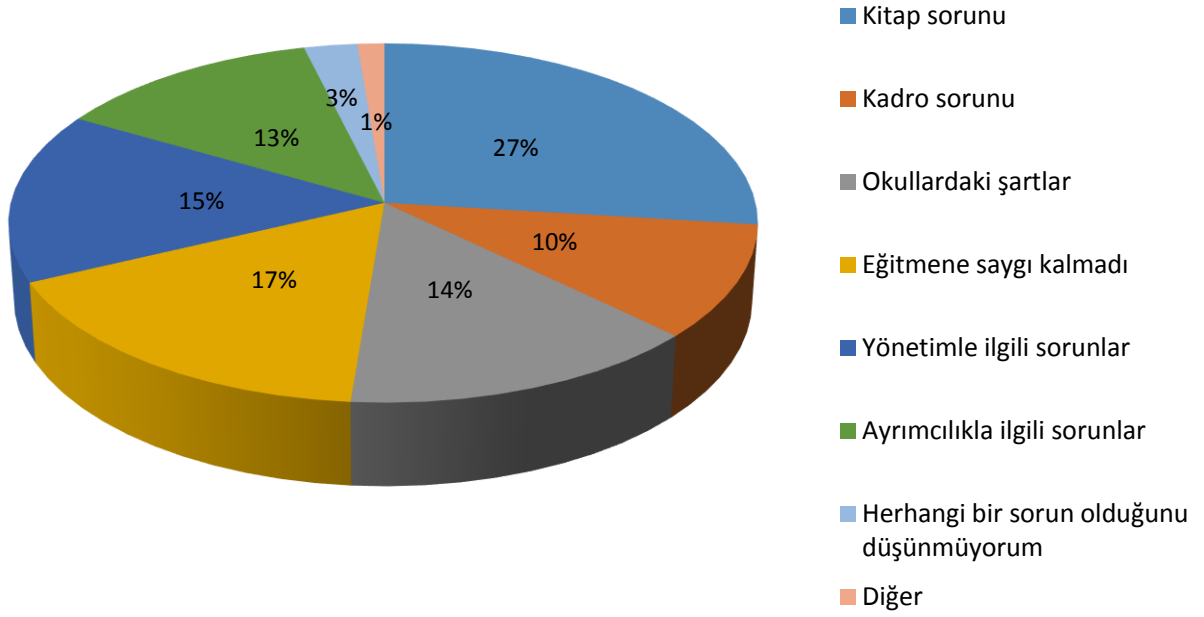
Türkçe eğitimin diğer dillerle kıyaslanmasında ise %33'lük bir orantı ile pek farklı olmadığı ortaya çıkıyor. Ancak %28'lik bir kesim kitap ve kadro; %16'lık bir kesim de fiziki şartlar ve araç gereçler sebebiyle diğer dillerdeki eğitimin daha iyi olduğunu düşünmekte. İlkokullardan liselere doğru bu farklı olmadığı yargısının da bir düşünüş izlediği gözlemlenmekte. Orantı %42'lerden %33'lere gerilemekte.

Türkçe eğitimi diğer dillerde yapılan eğitimle kıyasladığınız zaman neler söylersiniz?

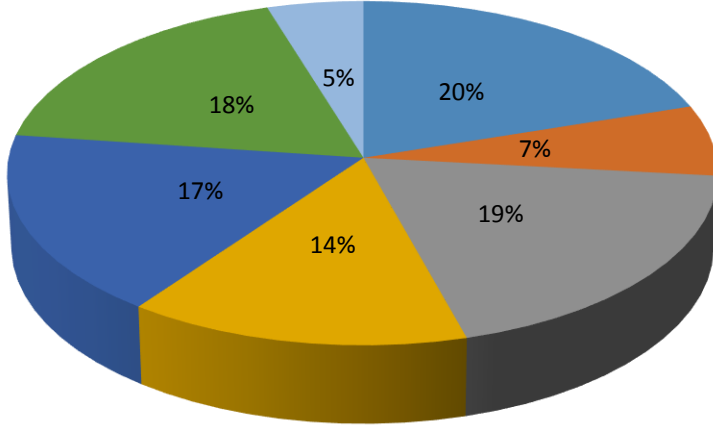
Liselerde de orantısız farklılıklara rağmen Türkçe eğitimin karşılaştığı en büyük sorunun kitap sorunu olduğu %27'lik bir oranla başı çekmektedir. Yönetimle ve ayrımcılıkla ilgili sorunlar da %15 ile %13 seviyelerinde yer alıyor.

Sizce Türk eğitiminin karşılaştığı en büyük sorun nedir?

Liselerde genel orantısal farklarla birlikte Türkçe eğitimdeki sorunların çözümü konusunda %20'lik bir orantı ile Eğitim Bakanlığı, akabinde de %19'luk bir orantı ile Öğretmenler Derneği ön plana çıkıyor. Öğretmenler Derneğinin daha aktif bir rol oynaması gerektiği görüşü hakim.

Türk eğitimindeki sorunların çözümü için şu kurumlar ilgilenmelidir!

- Kosova Eğitim Bakanlığı sorunların çözümü konusunda daha fazla çaba sarf etmelidir
- Türkiye devreye girmelidir
- Öğretmenler derneği daha aktif bir rol oynamalıdır
- Siyasi irade Türkçe eğitim için daha fazla çaba sarf etmelidir
- Öğretmenler kendi aralarında dayanışma içinde olup seslerini yükseltmelidir
- Veliler daha duyarlı olmalıdır
- Öğrenciler örgütlenmeli ve haklarını talep etmelidir

DEĞERLENDİRME

Kosova'da Türkçe Eğitimin durumuna ve sorunlarına ilişkin bir durum tespiti yapmak amacıyla Türkçe eğitimde çalışan öğretmenlerle yapılan bu anket çalışmasının sonuçları aşağıdaki temel noktalar üzerinden kıyaslamalı olarak tespit edilmiştir:

- Okulların fiziki koşullarına ilişkin öğretmen algılarında yetersizlik düşüncesi hakim olup bu seviye ilkokullardan liselere doğru artmaktadır. İlkokullarda %47.5'lik bir kısım okulların fiziki koşullarının çağdaş bir eğitim sistemi için yetersiz olduğunu, %45'lik kısmın ise kısmen yeterli olduğunu düşünmekte... Bu orantı ortaokullarda da benzerlik arz ederek, %46'lık bir kısım fiziki koşulların kısmen yeterli olduğunu, %43'lük kısım ise tamamen yetersiz olduğunu söylemektedirler. Liselerde bu orantı biraz değişiklik arz edip okulların fiziki koşullarının kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %59, yetersiz olduğunu düşünenler ise %28 seviyelerine gerilemektedir.

- Türkçe eğitim yapılan sınıflarda ders kitaplarının mevcut olup olmadığına ilişkin soruda ise kitapların bir kısmının olmasına rağmen yetersiz veya yardımcı kitaplarla yeterli olduğuna ilişkin algı devam etmekte ve kitap sorunu Türkçe eğitim için başat sorunlardan birini teşkil etmeye devam etmektedir. İlkokullarda kitaplarımız yoktur diyenin olmamasına rağmen, %64'lük bir kısım ders kitaplarının bir kısmının mevcut ancak yetersiz olduğunu düşünmektedir. Kitaplarımız yoktur diyenlerin oranı ortaokullarda % 6, liselerde ise %31'e çıkmaktadır. Kitapların bir kısmının mevcut ancak yetersiz olduğu düşüncesi ortaokullarda %65, liselerde ise %44'lük bir orantıya sahiptir.

• Türkçe sınıflarda kullanılan ders kitaplarının içerik açısından ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığına ilişkin öğretmen görüşleri ilkokullarda kısmen veya yardımcı kitaplarla birlikte karşılandığı yönündedir. Mevcut kitapların ders içeriklerinin ihtiyacı karşılamadığı oranı ortaokullarda % 16 iken, liselerde % 13 olarak kaydedilmektedir.

• Eğitim için kitap dışında gerekli olan araç ve gereç, laboratuvar, bilgisayar atölyesi gibi koşullara ilişkin soruya ilkokul öğretmenlerinin % 64'ü, ortaokul öğretmenlerinin %70'i lise öğretmenlerinin ise % 47'si yetersiz görüşünü sunmaktadır. Yeterlilik oranı ise ilkokullarda %10, ortaokullarda %11, liselerde ise %12 seviyelerindedir.

• Müfredat, ders kitabı ve öğrencinin kavrama düzeyi arasındaki uyumluluğa ilişkin değerlendirmede, ilkokul seviyelerinde bir uyumsuzluk söz konusu değilken, ortaokulda uyumsuz olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı % 3, liselerde bu oran % 16'ya çıkmaktadır. Genel değerlendirme ise mevcut kitaplar veya yardımcı kitaplarla birlikte bir uyumun sağlandığı yönünde.

• İlginçtir ki bir önceki soruda müfredat – ders kitabı – öğrenci kavrama düzeyi arasında genel eğilim olarak bir uyumluluk görüşünün hakim olmasına rağmen, müfredatın yenilenmesi ve yenilenme gerekçeleri konusunda birbiriyle çelişen görüşler mevcuttur. Örneğin müfredat – ders kitabı – öğrenci kavrama düzeyi arasında uyumsuzluk bulmayan ilkokul öğretmenlerinin %35'i çağdaş eğitim sisteminin gereklerini karşılamadığı için müfredatın yenilenmesi gerektiğini dile getirmektedir. İlkokul seviyesindeki öğretmenlerin sadece % 8'i, ortaokul öğretmenlerinin sadece %11'i, lise öğretmenlerinin ise sadece % 9'u hem müfredat hem de kitapların uyumlu olduğunu ve değiştirilmesi gerekmediğini söylemektedir. Geriye kalan öğretmenler ya müfredat veya kitaplarda bir sorun olduğunu düşünmekte ve değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

• Türkçe sınıflarda öğrenci sayısında azalma olup olmadığına ilişkin soruda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bir azalmanın olmadığı, olsa da Kosova'ya özgü genel bir durumdan kaynaklandığını ifade etmektedir. İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin sadece %2'si eğitimdeki kalitesizlikten, ilkokul öğretmenlerinin % 10, ortaokul öğretmenlerinin % 20'si, lise öğretmenlerinin ise % 19'u Türkçe eğitimdeki perspektif durumundan kaynaklı bir azalmanın olabileceğini düşünmektedir.

• Türkçe eğitimin geleceğine ilişkin kaygılar konusunda ilkokullardan liselere doğru kötümser bir tablo oluşuyor. İyimsellik ise ortaokul seviyesinde en yüksekken, ilkokul ve lisede benzerlik söz konusu... Durumun kötüye gideceğine ilişkin yargı ilkokullarda %15, ortaokullarda %30, liselerde % 45 seviyelerine çıkıyor. Daha iyi olacağına ilişkin yargı ise ilkokullarda %28, ortaokullarda 38, liselerde de %26 seviyelerinde seyrediyor.

• Türkçe eğitimin, Kosova'da diğer dillerde yapılan eğitimle kıyaslamalarına ilişkin sorudan çıkan sonuçlar, birbirinden farklı olmadığı yönünde. Araç gereç, kitap veya kadro farklılıklarının olmasına rağmen, Türkçe eğitimin diğer dillerdeki eğitimden bir farkı olmadığını düşünen ilkokul öğretmenlerinin oranı toplamda % 64, ortaokul öğretmenlerinin oranı % 70, lise öğretmenlerinin oranı ise %54 seviyelerinde yer alıyor.

• Türkçe eğitiminin karşılaştığı en büyük sorunun ne olduğuna ilişkin soruda da ilginç bir biçimde kitap konusu ön plana çıkmaktadır. Üstelik kitapların en yaygın olarak basıldığı ilkokul seviyesinde kitap sorunu oranının en yüksek oluşu dikkat çekicidir. İlkokullardaki öğretmenlerin % 37'si eğitimin en büyük sorunu olarak kitap eksikliğini görmektedir. Gene en büyük sorun olarak kalmakla birlikte bu oran ortaokullarda %25, liselerde ise %27 olarak seyretmektedir. Türkçe eğitimin karşılaştığı diğer sorunlar ise, okuldaki şartlar, ayrımcılıkla veya yönetimle ilgili sorunlar olarak kendini göstermektedir.

- Sorunların çözümü konusunda da muhatap görülen kurumların kimler olduğu veya olması gerektiğine ilişkin soruda ilginç yanıtlar alındı. Siyasilerin müdahil olması gerektiğinden tutup da Türkiye'nin devreye girmesi gerektiğine kadar çeşitli görüşlerin olmasına rağmen, Kosova Eğitim Bakanlığının daha fazla çaba sarf etmesi gerektiği ve Kosova Türk Öğretmenler Derneğinin daha aktif olması gerektiği görüşü hakim.

SONUÇ

Kosova'da Türkçe eğitimin karşılaştığı durum ve okullardaki koşullar, diğer dillerde yapılan eğitimlerle bir paralellik arz etmektedir. Dezavantajlı olduğu durum özellikle kitap ve araç gereçlerin Türkçe de sağlanamaması yönünde ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen çıkarsamalara göre, Kosova'da Türkçe eğitimde okulların fiziki koşullarının iyi olmadığı, kitapların bir kısmının mevcut olmasına rağmen eksik olduğu, sınıf dışındaki araç gereç ve laboratuvar ortamlarının yetersiz olduğu tespit edilmektedir. Müfredat düzeyi ve kitaplarla ilgili bir sorunun mevcudiyeti öğretmenlerin verdiği yanıtlardaki çelişkilerden anlaşılmaktadır. Öte yandan kitap sorununun, kitapların en fazla olduğu ilkokul seviyesinde orantısız olarak en yüksek oluşu, Türkçe eğitimdeki 'kitap sorunu' algısının daha derin incelenmesi gerektiğini ve kitap sorununun sadece kitap eksikliğine indirgenmemesi gerektiğini düşündürmektedir. Öğrenci sayısında bir azalmanın olmadığı görüşünün hakim olmasına rağmen, Türkçe eğitimin geleceğine ilişkin kötümser bir tablonun ilkokuldan liseye doğru katlanarak artması kaygı verici düzeydedir. Eğitimle ilgili sorunların doğal muhatabı olan Eğitim Bakanlığı ve öğretmenlerin meslek örgütü olan Öğretmenler Derneğinin yanı sıra eğitimle ilgili sorunların çözümü konusunda siyasi iradenin devreye girmesi gerektiğini düşünenlerin oranındaki yükseklik eğitim kurumunun siyasileştirildiği algısını yaratmaktadır.

Türkçe eğitimle ilgili bir durum tespiti yapmayı amaçlayan bu çalışmadan çıkarılması gereken sonuçlar arasında, Türkçe eğitimde dile getirilen sorunların özünün araştırılması ve buna göre çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerektiğidir. Örneğin kitap sorununun ne olduğu konusunda bir tespitte bulunabilmek için somuta inilmesini gerektirmektedir. Çünkü kitap yayınının en fazla olduğu ilkokul seviyesinde, kitap eksikliği en büyük sorunlardan biri olarak görülmektedir. Ayrımcılık veya yönetimle ilgili sorunlar da azımsanacak ve görmezden gelinecek bir seviyede olmadığı görülmektedir.

Kosova'da Türkçe eğitimin sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi için bir Eğitim Çalıştayının düzenlenmesi önem arz etmektedir.